

Carmen Iordăchescu

Dana Dogaru

Să dezlegăm tainele textelor literare

clasa a IV-a • semestrul 1

Editura CARMINIS

CUPRINS

RECAPITULARE

Din cartea vacanței	4
---------------------------	---

O CARTE, UN PRIETEN ÎN PLUS

<i>Povestea fără sfârșit</i> , după Michael Ende	11
<i>Povestea</i> , de Nichita Stănescu	19
<i>Scrisoare</i> , de Ana Blandiana	24
Recapitulare	28

DIN NATURĂ, ÎN CARTEA DE LECTURĂ

<i>Cioc! Cioc! Cioc!</i> , de Emil Gârleanu	32
<i>Piatra pițigoiului</i> , după Tudor Arghezi	39
Substantivul	41
Scrierea unui text după un plan de idei	44
Recapitulare	46

SĂ FACEM CUNOȘTINȚĂ CU PERSONAJELE!

<i>Poveste cu un copil și un peștișor argintiu</i> , după Ada Teodorescu	50
Planul dezvoltat de idei. Povestirea unui fragment. Personajele	53
Adjectivul	54
Textul în care se prezintă un portret. Scrierea unui text care să conțină un portret. Personajele - asemănări și deosebiri	57
Recapitulare	61

PRIMIM ȘI DĂRUIM

<i>Cum s-a speriat micuța Mayrie</i> , după Lyman Frank Baum	66
Pronumele	67
Schimbul verbal. Formularea unei solicitări	69
Recapitulare	71

ÎNVĂȚĂM CUM SĂ ÎNVĂȚĂM

Textul informativ	76
Legenda	78
Recapitulare semestrială (1)	82
Recapitulare semestrială (2)	85

O CARTE, UN PRIETEN ÎN PLUS

Povestea fără sfârșit

după Michael Ende

Cine este autorul? • Michael Ende se pronunță [mihael endă] în germană sau [maică l ende] în engleză. Este un scriitor german celebru și a trăit între 1929-1995. • La început Ende i-a cerut editorului său pentru „Povestea fără sfârșit” o copertă din piele cu perle și nasturi scumpi. Cererea nu a fost aprobată, dar au folosit mătasea. • Dintre cărțile autorului poate ai mai auzit de „Jim Năsturel și Lukas, mecanicul de locomotivă” și de „Momo”. Ultimul a fost transformat atât în operă, cât și în film. • „Jim Năsturel” există și sub formă de carte audio, citită chiar de autor, din păcate doar în germană. • Domnul Koriander zice: „La mine nu sunt cărți pentru copii”, la fel ca și Ende care spune: „Nu scriu pentru copii”, dar cărțile sale sunt pline de fantezie. Așa că împrumută două cărți de la bibliotecă și citești-le în paralel tu și unul dintre părinți. • Romanul „Povestea fără sfârșit” a fost ecranizat în 1984 în Germania, dar este vorbit în engleză. Fii îngăduitor cu efectele speciale care, în acest film german, concureau la acea vreme cu producțiile de la Hollywood. Folosește-ți imaginația atunci când acestea ți se par învechite!

• Înțelegerea textului • Comunicare •

1 Completează enunțurile.

- ◆ Titlul textului _____
- ◆ Autorul _____
- ◆ Personajele _____
- ◆ Ideea/Învățătura textului _____

2 Alege varianta corectă.

a) Ușa fusese deschisă violent:

- de vânt
- de ploaie
- de un băiat

b) Băiatul deschisese ușa:

- casei sale
- unei biblioteci
- unui anticariat

c) Înăuntru stătea:

- un tânăr
- un bărbat îndesat și greoi
- un coleg

d) Anticarul era supărat:

- pe oamenii care nu citesc
- pe copiii care nu au grijă de cărți
- pe oamenii care au necazuri

e) Băiatul obișnuia:

- să se joace singur
- să vorbească uneori singur
- să stea singur

f) Volumul pe care îl citea bătrânul:

- era o carte pentru copii
- avea titlul „Povestea fără sfârșit”
- nu era interesant pentru Bastian

g) Bastian simțea:

- că nu este atras de carte
- că vrea să se joace
- că vrea să aibă cartea cu orice preț

h) Ovalul celor doi șerpi, unul închis și unul deschis, mușcându-și cozile poate sugera:

- un târâm al reptilelor
- ideea de „nesfârșit”, „infiniț”
- lupta dintre bine și rău

3

Bifează explicația corectă.

a) „ploua cu găleata” înseamnă că:

- ploua foarte tare ploua mărunț ploua cu fulgere și tunete

b) „făptașul zarvei” se referă la:

- cel care făcuse atâta zgomot cel care intrase tiptil cel care deschisese ușa

c) „se pierdea spre fund în semiîntuneric” are înțelesul că:

- era întunecată era luminoasă avea colțul îndepărtat mai întunecat

d) „zid de cărți” se referă la faptul că:

- erau atât de multe cărți așezate una peste alta încât păreau un zid
- cărțile erau în dezordine
- zidul era desenat cu cărți
- e) „fotoliu din piele roasă” se referă la faptul că:
- pielea era roasă de șoareci
- pielea era uzată din cauza vremii
- pielea era de culoare maro

4

Răspunde în scris la întrebări.

- În ce lună are loc întâmplarea?
- Ce poți găsi într-un anticariat?
- Ce i-a spus bătrânul lui Bastian când acesta a rămas încremenit în ușa?
- De ce crezi că băiatul a rămas încremenit în ușa anticariatului?
- Ce indicii trădau prezența unei alte persoane în camera în care băiatul a intrat?
- Ce volum l-a impresionat pe băiat? De ce? Motivează-ți răspunsul cu elemente din text.
- Ce alt personaj crezi tu că l-ar putea înțelege foarte bine pe Bastian? Motivează.

5

Ce crezi că a simțit băiatul când a citit titlul volumului? Argumentează de ce Bastian a fost atras de titlul cărții.

6

Transcrie descrierea volumului care l-a impresionat pe Bastian.

7

Alcătuiește descrierea lui Bastian selectând ceea ce crezi că i se potrivește:

Trăsături fizice	Trăsături morale	
păr castaniu	timid	curajos
ochi albaștri	curios	inteligent
palid	hotărât	bun observator
roșu la față	pasionat de cărți	sensibil
înalt	indiferent	temător

8 Ce ar putea conține cartea care l-a fascinat pe băiat? Formulează enunțuri despre posibilul ei conținut.

9 Alcătuieste portretul bătrânului celui morocănos din anticariat.

10 Scrie câteva motive pentru care bătrânul putea fi morocănos.

• Elemente de limba română, vocabular și exprimare corectă •

1 Completează tabelul:

Sinonime	Cuvinte date	Antonime
	violent	
	atârnat	
	grabă	
	uzate	
	prăfuite	

2 Alcătuieste enunțuri cu următoarele expresii: *ploua cu găleata, se pierdea în semiintineric, privi cu băgare de seamă, de unul singur, nebăgând de seamă.*

3 Înlocuiește expresiile cu un termen ce are același înțeles:

- ☆ cu zgomot → _____ ☆ a-i trece prin minte → _____
☆ în grabă → _____ ☆ a lua ființă → _____
☆ cu mirare → _____ ☆ a face cunoscută o carte → _____
☆ cu grijă → _____ ☆ a ține un discurs → _____
☆ cu emoție → _____ ☆ a-și aduce aminte → _____

4 Găsește toate variantele de despărțire la sfârșit de rând a cuvintelor următoare: *încrămenit, necazurile, irezistibil, irevocabil, întortocheate, niciodată, experiență.*

5 Notează cuvintele cu sens opus. Fii atent la particulele din fața adjectivelor obținute.

Scriem corect	revocabil ≠ irevocabil	posibil ≠ imposibil	cert ≠ _____
	rezistibil ≠ _____	permeabil ≠ _____	comod ≠ _____
	respirabil ≠ _____	previzibil ≠ _____	animat ≠ _____
	realizabil ≠ _____	predictibil ≠ _____	corect ≠ _____
	mobil ≠ _____	eficient ≠ ineficient	discret ≠ _____
	lizibil ≠ _____	existent ≠ _____	tolerant ≠ _____

Se scrie „î” în interiorul cuvântului atunci când acesta e format dintr-o
REȚINE! particulă lipită unui alt cuvânt: **semi+întuneric** → **semiîntuneric**. Condiția
este următoarea: dacă tai particula, cuvântul rămas trebuie să aibă înțeles.

6 Combină particula dintre paranteze cu un cuvânt potrivit și completează enunțurile cu forme corecte: **întâlnit, încărcat, înțeles, îndrăgit, încălzit**.

- Andreea îi face cu ochiul cu _____ prietenei ei. (sub-)
- Inginerul are un program _____. (supra-)
- _____ scriitoare pentru copii va avea o lansare la librăria din oraș. (prea-)
- A _____ mâncarea odată ce au sosit invitații. (re-)
- Pășiră cu teamă și curiozitate într-o lume populată de creaturi _____. (nemi-)

7 Încercuiește varianta corectă:

- Băiatul **cel/ce-l** de 10-11 ani era Bastian.
- **Cel/Ce-l** atrăgea pe Bastian erau cărțile.
- **Cel/Ce-l** care i-a răspuns din fotoliu era chiar bătrânul anticar.
- Bastian iubea **cel/ce-l** mai mult cărțile.
- **Cea/Ce-a** mai frumoasă carte se intitula „Povestea fără sfârșit”.
- **Cel/Ce-l** ce nu știe ce înseamnă pasiunea pentru cititul cărților nu-l poate înțelege pe Bastian.

Cuvântul „copertă” are la plural două forme corecte: **coperte, coperți**
REȚINE! (conform „Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române” – prescurtat DOOM 2, ediția din anul 2007).

8 Completează cu „cel” sau „ce-l”.

- ◆ Bastian era copilul _____ mai atent cu cărțile. Din când în când le lua în mână și le cântărea parcă, pentru că volumele legate în piele groasă erau foarte _____ atrăgeau irezistibil.

9 Alcătuieste câte trei enunțuri în care să folosești cuvintele „cel”, „ce-l”, „cea”, „ce-a”.

10 Compune enunțuri cu înțelesurile cuvintelor „scoarță” și „scoarțe”.

11 Formulează două propoziții în care să folosești cuvântul „băiat/băiatul”. Respectă indicațiile:

- a) substantiv, adjectiv, verb, substantiv, adjectiv;
- b) substantiv, verb, substantiv, adjectiv.

Citește interviurile de mai jos, apoi răspunde și tu sincer la întrebări.

Despre citit și despre cărți

**Două interviuri: cu Alexandra, elevă în clasa a V-a,
și Diana, elevă în clasa a VI-a**

1. Ți mai amintești când și cum ai început tu să citești?

A.: Am început să citesc datorită șansei de a vizita Târgul Internațional de Carte Gaudeamus, de la București. Părinții mei fiind mari iubitori de carte, tata lucrează ca economist la o editură de carte, iar mama este învățătoare, m-au purtat cu ei la aceste târguri de carte, care m-au prins destul de repede cu farmecul lor. Mi-amintesc că, micuță fiind, îmi așteptam tatăl cu mare nerăbdare și curiozitate să se întoarcă de la aceste târguri, căci știam că o mare parte dintre cărțile achiziționate erau pentru mine. Păstrez și-acum primele cărțicele, le privesc cu drag și uneori mă amuz răsfoindu-le sau depănând amintiri pe seama lor împreună cu părinții. În clasa a II-a deja am început să-mi aleg singură cărțile pe care doream să le citesc. Mai mult de jumătate din cărțile achiziționate erau destinate acestui scop. Coperțile frumos desenate mă atrăgeau ca un magnet și îmi trezeau curiozitatea.

D.: Am început să citesc mai mult pe la sfârșitul clasei a II-a. Aveam 8 ani și jumătate... am citit atunci „Cum să-ți instruiști părinții”, mi-a plăcut tare mult, a fost o carte foarte amuzantă!

Îmi amintesc că, în vara aia trebuia să merg la Ingrid (cea mai bună prietenă), iar voi mi-ați spus că pot merge doar dacă termin de citit „Colț Alb”. N-a fost frumos din partea voastră, m-ați șantajat! (începe să râdă)

2. Poți să-mi spui 3 motive care te-au determinat pe tine să citești?

A.: 1. Am avut tot timpul acces la cărți, părinții nerefuzându-mi niciodată acest lucru. 2. Am o prietenă de familie, Elisa, pe care o vedeam tot timpul cu cartea în mână. Îi plăcea foarte mult să citească. 3. Îmi îmbogățeam vocabularul și mă transpuneam în lumea cărții, identificându-mă uneori cu ea.

D.: 1. Da, aveam un coleg la after, Vlad. El citea mult, și-am povestit despre el. Cred că Vlad m-a făcut curioasă. 2. Ceilalți oameni care citeau în jurul meu. 3. Am fost atrasă de unele cărți despre care aflam, așa cum am aflat de „Numără stelele”... m-a atras titlul. Parcă din titlu se citește punctul culminant! Și eu am citit-o de 4 ori!

3. Care este prima carte care ți-a rămas așa, în suflet? De ce?

A.: Prima carte care m-a impresionat, până la lacrimi chiar, a fost „Bunicuța hoțomană”, scrisă de David Walliams, de la editura Arthur. Bunica suferă pentru că nepotul nu o place. (Ea auzise discuția dintre Ben și părinții lui, în care îi ruga să nu-l lase la bunica.) Atunci s-a hotărât să inventeze că este o hoată internațională de bijuterii. Cum i-a trezit bunica dragostea și curiozitatea nepotului rămâne să afle fiecare.

D.: În clasa a IV-a aveam la școală un club de lectură, iar doamna învățătoare ne-a arătat o carte care mi-a atras atenția. Este vorba de „Numără stelele” scrisă de Lois Lowry. Vai, mi-au mai rămas în suflet „Zbor frânt”, dar și „Minunea” daaa, și „Darul lui Jonas”..., mami, și „Sub aceeași stea” de John Green, cu fetița bolnavă de cancer! Știi tu! Mai scrie și „Orașe de hârtie”, te rog!

4. Ce sfat i-ai da unui copil de 8-9 ani care nu vrea să citească?

A.: Aș sfătui pe oricine să meargă într-o librărie să atingă cărțile, să le miroasă, să le privească, să le răsfoiască, să nu plece de acolo până nu-și ia măcar una, cea care i-a trezit interesul în cea mai mare măsură. Apoi s-o parcurgă într-un ritm propriu. Mie, spre exemplu, dacă îmi place foarte mult o carte, nu o las din mână până nu o termin. Doar mama, pentru că are grijă de ochii mei, reușește să mă „rupă“ de carte pentru mici pauze.

5. Pentru mămici ai vreun sfat?

A.: Le-aș sfătui să înceapă prin a le citi copiilor încă de mici, să intre cu copiii în librării și să nu le refuze cumpărarea cărților. Mai târziu să citească în familie, fiecare să citească ceea ce-l interesează, astfel încât copilul să deprindă obiceiul de a citi.

6. Dar ție, dacă te-ai putea întoarce în timp, pe atunci când nu citeai, ce ți-ai spune?

A.: Dacă m-aș întoarce în timp, probabil că mi-aș spune să nu consider cititul o corvoadă, ci o activitate pe care o fac din plăcere.

7. Ce carte ai recomanda unei colege de școală, căreia nu-i place să citească și preferă să „se joace“ pe Snapchat? Ce carte crezi că ar impresiona-o și i-ar schimba atitudinea față de citit?

A.: Unei persoane care folosește foarte mult smartphone-ul i-aș recomanda cartea „Attica“ de Garry Kilworth. Acțiunea cărții se desfășoară în podul casei, o lume presărată cu comori pierdute și vise uitate în care cele trei personaje principale, frații Jordy, Chloe și Alex sunt prinși ca într-o capcană trăind o aventură palpitantă într-o lume magică.

8. Ție ce gen de cărți îți plac?

A.: Toate cărțile sunt interesante în felul lor, dar eu, acum, prefer cărțile SF. Îmi plac fiindcă particip și eu la aventurile personajului principal. Cu siguranță în viitor voi aborda și alte genuri.

D.: Să încerce să caute cărți pe gustul lui. Să meargă la librărie și să caute cărți pentru vârsta lui. Să întrebe pe oamenii care lucrează acolo: „Scuzați-mă, mi-ați putea recomanda o carte pentru 8-10 ani?“ Apoi să citească pe spatele cărții despre ce este vorba în acea carte. Acum au apărut foarte multe cărți frumoase!

D.: Uff, nu știu, mami... Ar putea să le sugereze copiilor că e bine să citească, pentru că așa își vor îmbogăți vocabularul. E destul de greu să răspund la această întrebare!

(Eu nu insist, să nu compromit interviul.)

D.: PUNE MÂNA ȘI CITEȘTE CĂ ALTFEL SE ALEGE PRAFUL DE TINE! (Acum parcă a interpretat un rol, a fost foarte expresivă și a ridicat un deget în aer.)

D.: Uite, dacă ar fi vorba de colegele mele, știi tu la care colege mă refer, pe ele le-ar atrage să citească ceva despre make-up și cum să fie drăguțe. Știi tu, cartea aia „Să vorbim cu Léa Oliver despre look“ (de Catherine Girard-Audet). Unui băiat, i-aș recomanda „Harry Potter“, cu siguranță! Iar dacă este vorba despre un copil pe care nu îl cunosc... i-aș spune să citească „O buclă în timp“, e o carte tare!

D.: Cele fantasy, de aventuri, dar și cele despre copiii evrei din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Dar despre asta am citit doar în 3 cărți...